

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV

TEXT & IMAGE

ESSENTIAL PROBLEMS IN ART HISTORY

2021 2 (12)

ТЕКСТ І ОБРАЗ:

актуальні проблеми
історії мистецтва

txim.history.knu.ua

ISSN: 2519-4801

TEXT AND IMAGE: ESSENTIAL PROBLEMS IN ART HISTORY

scientific electronic journal

2021, volume 2 (12)

Founder: Taras Shevchenko National University of Kyiv

Year of foundation: 2016

Field of study: History

Language of publishing: Ukrainian, English, German, Polish, Russian, French.

Frequency: twice a year

Editorial board:

Gennadii Kazakevych, Dr. of Sc., Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) – editor-in-chief

Petro Kotliarov, Dr. of Sc., Associate professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) – deputy editor-in-chief

Oleksandr Okhrimenko, PhD, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) – managing editor

Iryna Adamska, PhD, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) – executive editor

Stefaniia Demchuk, PhD, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) – executive editor

Anna Kaluher, MA, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) - editor of Art Criticism section

Natalia Burdo, PhD, Institute of Archaeology, National Academy of Sciences in Ukraine (Ukraine)

Volodymyr Dyatlov, Dr. of Sc., Professor, Taras Shevchenko National Pedagogical University of Chernihiv (Ukraine)

Maxim Fomin, PhD, Senior lecturer, University of Ulster (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland)

Nathalie-Cécile Ginoux, PhD, Maître de conférences en art et archéologie des mondes celtes, Université Paris-Sorbonne (Paris IV) (France)

Rostyslav Konta, Dr. of Sc., Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

Oleg Mashevskiy, Dr. of Sc., Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

Pedro Reyes Moya-Maleno, PhD, Universidad Complutense de Madrid (Spain)

Antoniy Moysey, Dr. of Sc., Professor, Bukovinian State Medical University (Ukraine)

Aneta Pawłowska, Dr. Hab., Professor, Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Łódzkiego (Polska)

Andrii Puchkov, Dr. of Sc. Professor, Modern Arts Research Institute (Ukraine)

Matthew Rampley, PhD, independent scientist-researcher, Faculty of Arts, Masaryk University (Czech Republic)

Sergei Ryzhov, PhD, Associate professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

Ihor Sribnyak, Dr. of Sc., Professor, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine)

Arno Strohmeyer, PhD, Professor, University of Salzburg (Austria)

Oleksandr Symonenko, Dr. of Sc., Senior Researcher, Institute of Archaeology, National Academy of Sciences in Ukraine (Ukraine)

Mykhailo Videiko, Dr. of Sc., Senior Researcher, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine)

Daqing Yang, PhD, Associate Professor, The George Washington University (U.S.A.)

Editorial board address: 01601, Ukraine, Kyiv, Str. Volodymyrska, 60, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Faculty of History, Art History department; tel. +380442393407; e-mail: arthistory@univ.net.ua

The journal is published by the authority of the Academic Senate of the Taras Shevchenko National University. Decision №17. June, 29, 2016.

The journal is included in the Ukrainian list of specialized scientific publications (Ministry of Education and Science of Ukraine, decision №374. March, 13, 2017)

ISSN 2519-4801

Image on the cover: Stuttgart Psalter, Württembergische Landesbibliothek, Cod.bibl.fol. 23

DOI: 10.17721/2519-4801.2021.2

ЗМІСТ CONTENTS

ANCIENT, MEDIEVAL AND EARLY MODERN ART

Зелінський А. Морські мозаїки з Тмуїсу, цариця Береніка II та мендеські пахощі: новий погляд на стару проблему
Zelinskyi A. Sea Mosaics from Thmouis, Queen Berenice II and Mendesian Aromas: A New Look at the Old Problem.....5

Друздев О. Біблійні та місіонерські сюжети в оздобленні Гарнізонного храму святих апостолів Петра і Павла у Львові (колишній костел єзуїтів)
Druzdiev O. Biblical and missionary plots in the decoration of Saints Peter & Paul Garrison church (former Jesuit church).....25

Гуцул В. Проторицарство? Франкська армована кіннота VIII – X століття у візуальних джерелах
Hutsul V. Protochivalry? Frankish Armored Cavalry in 8th-10th Centuries as They Depicted in Visual Sources.....37

Demchuk S. Late Gothic (Antwerp) Mannerism: Its Origins, Nature And Decline (A Review of the Literature)
Демчук С. Пізньоготичний (Антверпенський) маньєризм: його витоки, характер та зникнення (нарис історіографії).....83

MODERN AND CONTEMPORARY ART

Адамська І. Візуальні матеріали журналу «Шлях до здоров'я» як інструмент антитуберкульозної кампанії в УСРР (1920-ті роки): просвіта і пропаганда
Adamska I. Visual materials of the journal «Shliakh do zdorovia» («Path to Health») as a tool of an anti-tuberculosis campaign in the Ukrainian SSR (in the 1920s): Education and propaganda.....95

Зубар М., Магдич О. Спроба створення нових музейних наративів у виставковому дослідницькому проєкті «Шевченко мовою міста»
Zubar M., Mahdych O. An attempt of creating new museum narratives by the example of the exhibition project «Shevchenko by the urban tongue».....112

ART CRITICISM

Каленська І. Концепція кориди в живописному циклі «Ole!» Леся Подерв'янського
Kalenska I. The concept of a bullfight in the painting cycle «Ole!» by Les Podervianskyi.....124

БІБЛІЙНІ ТА МІСІОНЕРСЬКІ СЮЖЕТИ В ОЗДОБЛЕННІ ГАРНІЗОННОГО ХРАМУ СВЯТИХ АПОСТОЛІВ ПЕТРА І ПАВЛА У ЛЬВОВІ (КОЛИШНІЙ КОСТЕЛ ЄЗУЇТІВ)**Олег Друздєв*****Biblical and missionary plots in the decoration
of Saints Peter & Paul Garrison church (former Jesuit church)*****Oleg Druzdiev**

After the former Jesuit Church, now the Garrison Church was opened in 2011, the need to explore and reinterpret its historical and cultural heritage arose. This was primarily caused by the process of church renovation which started in 2012. At the same time, the well-preserved interiors and exteriors of the church are of significant research interest. In particular, the art and religious culture of the society of the XVII-XIX century and not only in Lviv. It is known that until 1946 the church belonged to the Society of Jesus, a monastic order that operated all over the world. Under the influence of various cultures, a particular art culture of the order was slowly formed. It consisted of local plots and those that had a general meaning for the whole order with its own ideological load. Besides, the church as a place of worship/man's encounter with God should have also had a biblical meaning. A combination of order and biblical themes in church decoration created a comprehensive image in which the order is the bearer of Christian ideas laid down in the Bible. This statement provides the opportunity to view decorations in the Garrison Church and in churches in general as a certain ideological construct that was supposed to "declare" specific "messages" incorporated in a fresco, a sculpture, and an icon, etc. Therefore, studying and interpreting church decorations makes it possible to understand, at least partially, the ideological motive of its author. Hence, it becomes easier to understand the art and religious culture of the society, particularly in the XVII-XIX centuries. Considering the abovementioned, this article is an attempt to interpret the decorations of Saints Peter and Paul Garrison Church (the former Jesuit Church), a significant part of which consists of biblical and missionary plots.

Keywords: Jesuits, Jesuit Church, Garrison Church, Lviv, Lviv Jesuit College, frescoes, St. Ignatius Loyola, St. Francis Xavier, missionary work.

Гарнізонний храм святих апостолів Петра і Павла у Львові, також відомий як костел єзуїтів, відносно недавно став доступним для наукових досліджень. Пов'язано це з доволі довгим періодом, коли храм був закритий і використовувався як книгосховище Львівської національної наукової бібліотеки імені Василя Стефаника. Після відкриття у 2011 р. розпочався процес реставрації церкви, зокрема стінописів, яку здійснює спільна українсько-польська група реставраторів під керівництвом професора Павела Болінського з краківської Академії образотворчих мистецтв імені Яна Матейка (Boliński 2017, s.49-53). Паралельно з цим, триває процес реставрації вівтарів та інших предметів оздоблення храму, більшість з яких, в різному стані, але збереглись до наших днів. Природньо, що разом з відновленням церкви, зростає інтерес до вивчення її інтер'єрів/екстер'єрів та спроб їх трактування. Тому

предметом даної статті є ідейні мотиви, закладені в оздобленні сучасного Гарнізонного храму святих апостолів Петра і Павла. Об'єктом дослідження є біблійні та місіонерські сюжети, які присутні в декорації колишнього костелу єзуїтів.

Безпосередніми джерелами для даної теми є предмети/об'єкти інтер'єру та екстер'єру храму, в яких можна «прочитати» біблійні чи місіонерські сюжети. Мова йде, в першу чергу, про фрески, а також ікони та скульптури. Для розуміння змісту цієї декорації, очевидно, необхідно враховувати контекст епохи, який відображений в ряді документів, які були видані або самими єзуїтами, або ж дотичними до них особами/організаціями. Зокрема, мова йде про «Щорічні листи» різних років (*лат. Annuae Litterae*), в яких монахи описували поточні справи того чи іншого осередку (*Annuae Litterae 1585, 362 p.*). Також, слід згадати різноманітні хроніки, серед яких виділимо «Потрійний Львів», авторства Бартоломея Зіморовича, в якій описано кілька важливих для даної теми, сюжетів (Зіморович 2002, 248 с.). Розглядаючи декорацію храму, слід спершу пояснити його структуру. В цьому плані допоміжними є уривки з різних джерел періоду XVII-XVIII ст., які дають опосередковані свідчення про використання тих чи інших місць у храмі. В даному тексті таким документом є Щоденник Яна-Станіслава Яблоновського (*Dziennik Jana Stanisława Jabłonowskiego 1865, 173 s.*), завдяки якому можна встановити використання емпор храму в період XVIII ст. Важливим комплексом документів, який вперше вводиться в науковий обіг, є архів Релігійної місії «Центр Військового капеланства» ЛА УГКЦ. Ця організація здійснює опіку над будівлею колишнього костелу єзуїтів (тепер Гарнізонний храм святих апостолів Петра і Павла, ЛА УГКЦ). Відповідно, вся документація щодо реставрації храму та його складових знаходиться в архіві цієї релігійної місії. З огляду на відсутність архівних документів, які би стосувалися тих чи інших предметів інтер'єру чи екстер'єру церкви, реставраційна документація має велику вагу.

Історіографічна частина даного дослідження опирається, у значній мірі, на монографію Йоанни Василевської-Добковської «*Pióropusze i turbany. Wizerunek mieszkańców Azji w sztuce jezuitów polskich XVII i XVIII wieku*», яка була видана у Варшаві в 2006 р. (Wasilewska-Dobkowska 2006, 206 s.). У своєму дослідженні, авторка проаналізувала зображення різних частин світу в мистецтві єзуїтів Речі Посполитої, чим дала певну основу для трактування оздоблення храмів Товариства Ісуса на теренах сучасної України. Зокрема і у Львові. Зважаючи на те, що дана тема є частиною мистецтвознавчих студій, у цій статті були використані дані зі досліджень професора Анджея Бетлея, який досі залишається чи не єдиним дослідником мистецької спадщини храму. На жаль, станом на сьогодні, в українській історіографії немає профільних праць, присвячених історії одного з найбільших храмів Львова. З огляду на це, однією з актуальністю даної теми є необхідність введення в український науковий дискурс питань, пов'язаних з історико-культурною спадщиною колишнього костелу єзуїтів у Львові, зокрема художнього оздоблення цього храму та спроб його трактування.

В основі будь-якого оздоблення є певна ідея, яка повинна відповідати призначенню та структурі будівлі, яку вона прикрашає [McNamara 2016, p.7]. Відповідно, перш, ніж аналізувати декорацію колишнього костелу єзуїтів у Львові, слід зрозуміти його призначення та структуру. Храм побудований на початку XVII ст. і досі є одним з найбільших у місті (висота – 35 м., довжина – 41м., ширина – 22,5 м.). Костел – монастирський, оскільки будувався як частина колегіуму, будівля якого постала пізніше. Важливо зауважити, що храм не був центром діяльності єзуїтів, а лиш місцем, де здійснювалось літургійне життя монастиря, в якому брали участь учні школи при колегії та жертводавці згромадження. Саме для цих двох категорій осіб були збудовані широкі емпори храму, на яких розташовувались на Месах спудеї та шляхта (*Dziennik Jana Stanisława Jabłonowskiego 1865, s. 72*). Разом з цим, літургійне

життя монастиря було сферою публічною, адже в храмі здійснювались різні святкові урочистості. В такий спосіб будівля церкви набувала значення своєрідної «візитівки» Товариства Ісуса у Львові. Тому його оздоба повинна була репрезентувати згромадження та його діяльність. В цьому контексті слід пам'ятати, що будь-яка декорація є візуальним мистецтвом, яке є дієвим методом комунікації (Fleming 2019, p. 187). Відповідно, кожен мистецький твір має в собі певне «повідомлення», прочитавши яке, можна зрозуміти мотив його створення. У випадку монастирських храмів, декорація мала нагадувати монахам про їх місію/завдання, а вірянам (в даному випадку особливо шляхті, яка фінансувала згромадження, а також учням школи при колегії) про успіхи єзуїтів в наверненні нехристиян (Łakomska 2008, S.11). В контексті Львова тема навернення нехристиян має не лише загальний (для єзуїтів Речі Посполитої місії на Схід були швидше абстракцією, оскільки не було ні прямих зв'язків між осередками, ні кадрового взаємообміну, оскільки монахи, які з цих земель виїхали на місії, зазвичай, не повертались (Wasilewska-Dobkowska 2006, s.5), а й конкретний підтекст. Вже у «Щорічних листах» за 1585 р. місто описується як «великий виноградник у якому мало робітників», оскільки у місті було багато русинів, вірмен та людей з Валахії, Молдавії та Скитії (Annue Litteae 1585, p.228). Всі ці народності та регіони оцінювались з перспективи місійної діяльності. Такий стан справ створив і, що важливіше, підтверджував альянсу Речі Посполитої як «нової Індії» (Wasilewska-Dobkowska 2006, s.99). В цьому контексті Львів, як одне з ключових міст регіону, де католицизм конкурував не лише з іншими конфесіями, а й релігіями, добре надавався до місіонерської тематики у діяльності та мистецтві. Очевидно, так як мова йде про візуальну культуру, місіонерські сюжети мали існувати разом з біблійними. Адже основним завданням місій було поширення Слова Божого. У цьому контексті з огляду на тему, яка розглядається у цій публікації, слід зауважити популярність сюжетів, пов'язаних з апостолами Петром і Павлом. Польська дослідниця Йоанна Василевська-Добковська пояснення цієї популярності вбачає у аналогіях апостолів з співзасновниками єзуїтів – святими Ігнатієм Лойолом та Франциском Ксав'єром відповідно (Ibid.,p.92). Підтвердження цієї тези знаходимо в декорації храму, яку розглянемо далі. Перед тим, як перейти до власне аналізу біблійних та місіонерських сюжетів у оздобі церкви підведемо проміжні підсумки:

1. Будь-яка декорація має задум, який відповідає призначенню будівлі, яку вона прикрашає;

2. Декорація єзуїтських храмів повинна була нагадувати/репрезентувати місіонерську діяльність Товариства Ісуса та її успіхи доброчинцям, учням їх шкіл, самим монахам та прихожанам;

3. Львів як велике місто у регіоні, де конкурували різні конфесії та були присутні інші релігії добре надавався до місіонерської діяльності. Це відповідним чином відображалось на оздобленні храму;

4. Біблійні сюжети часто поєднувались з місіонерськими, тим самим репрезентуючи єзуїтів як своєрідних «апостолів» християнства у його католицькому варіанті.

Оздоблення сучасного Гарнізонного храму святих апостолів Петра і Павла, яке збереглося до наших днів та поступово реставрується, можемо його поділити на три групи: скульптури, ікони/вівтарі та фрески. Хронологічно, ці три групи належать до періоду XVII-XIX ст.

До найдавніших пам'яток храму належать 4 скульптури та 1 барельєф з верхнього ярусу фасаду, Розп'яття Ісуса Христа та триптих «Богородиця з дитям». Всіх їх прийнято відносити до періоду XVII ст. (архів Центру Військового капеланства). Щодо скульптур з фасаду. Чільна сторона храму чітко ділиться на два яруси, в нішах яких є по 4 скульптури, розміщених в 4 ряди по 2 фігури [див. ілюстрацію 1]. У нижньому ярусі зображені постаті святих єзуїтів, які були виконані у кін. XIX ст. майстром Феліксом Павлінським в майстерні Шімзера у Львові. У нижньому ряді знаходяться св. Анджей Боболя та св. Станіслав Костка, над ними – св. Франциск Ксав'єр та св. Ігнатій Лойола відповідно. Логіка розміщення, очевидно, вказує на певну ієрархію святих Чину єзуїтів. Теза про ієрархічність розміщення фігур на фасаді підтверджується при комплексному розгляді фасаду. Адже на верхньому ярусі, ми бачимо в нижньому ряді покровителів Польщі – св. Войцеха та св. Станіслава Щепанівського над якими є скульптури Богородиці та Архангела Гавриїла. Всю цю композицію увінчує барельєф Агнца Божого, який символізує Ісуса Христа. Загальний вигляд фасаду ілюструє певну ієрархію небесного заступництва Польщі/Речі Посполитої, яка розпочинається від локальних святих-єзуїтів (А.Боболя, С.Костка), продовжується всезагальними святими-єзуїтами (Ф.Ксав'єр та І. Лойола) і переходить у ряд загальнодержавних святих-покровителів, якими прийнято вважати св. Войцеха та св. Станіслава зі Щепанова. Над ними, очевидно, розміщені Богородиця та Архангел Гавриїл, а всю цю ієрархію очолює сам Ісус Христос. Вже на фасаді храму чітко простежується поєднання місіонерських та біблійних мотивів. Зокрема, у постатях святих можна побачити ідею поширення католицького вчення на теренах Польщі/Речі Посполитої, яке започаткували св. Войцех та Станіслав і продовжили єзуїти. В цьому контексті розміщення над місіонерською композицією сцени Благовіщення (яку утворюють скульптури Богородиці та Архангела Гавриїла) та Агнца Божого (який символізує Христа) є досить логічним. Відповідно, зауважимо перший біблійний сюжет у вигляді сцени Благовіщення на фасаді храму та відзначимо перший місіонерський контекст, який проілюстрований у ієрархії небесного покровительства Польщі/Речі Посполитої, а також у постатях єзуїтів, завдяки яким поширювалось католицьке вчення. Важливо зауважити, що між скульптурами верхнього і нижнього ярусу є майже 200-літня різниця в часі, однак

Іл. 1. Схема розташування скульптур на фасаді храму

композиційно вони взаємодоповнюють одне одного. Припускаємо, що в XVII ст. постаті св. Войцеха та Станіслава Щепановського повинні були декларувати приналежність міста до Католицької Церкви. В першу чергу не католикам. Використання статуй як своєрідних символів, які повинні були «проголошувати» певну, в даному випадку, релігійну ідею було досить поширеним явищем. Маніфестація конфесійної приналежності використовувалась єзуїтами у Львові ще у 1622 р. при святкуванні канонізації св. Ігнатія Лойоли та Франциска Ксав'єра. В їх честь у Львові було проведено святкування, про яке Бартоломей Зіморевич писав: «...але Львів...цілий тиждень вдень при вівтарях, вночі по Ринковій площі проводив святкові забави» (Зіморевич 2002, с.168). Прикметно, що хроніст відзначає реакцію не католиків на такі заходи: «...лише іновірці злостилися і криво споглядали» (Там само). Цей опис хроніста вельми добре характеризує важливість та дієвість такого роду маніфестацій як засобу впливу на некатолицькі громади.

Іншим об'єктом, який прийнято датувати XVII ст. є Розп'яття Ісуса Христа у правій наві храму. Очевидно, з подачі класика єзуїтської історіографії о. Станіслава Заленського, авторство скульптури приписують Йоганну Пфістеру. Хоча, вже у своїх працях сам Заленський висловлює думку, що скульптура могла бути виконана і у XVIII ст. (Załęski 1879, s. 11). На жаль, актуальний стан досліджень даної теми не дозволяє ні спростити, ні підтвердити авторство. Відомо лиш, що скульптура виконана з ебенового дерева і, як вважає Мечислав Гембарович, «300 років була знана як «чорний Христос»» (Gębarowicz 1986, s. 36). Біблійний сюжет з розп'яттям є очевидним і не становить дослідницького інтересу в контексті цієї теми. Подібною є ситуація з триптихом «Богородиця з дітям», який вже після відкриття храму в 2011 р. був датований реставраторами XVII ст. (архів Центру Військового капеланства). Даний об'єкт складається з трьох частин, вирізблених з дерева: 1. Центральна ікона «Богородиця з дітям»; 2. Бокові дверцята внутрішньої сторони, де зображені старозавітні пророки з картушами, на яких є цитати з Біблії. Завдяки ним можна доволі легко визначити хто зображений на дверцятах. Написи на картушах (переклад віршу подається повністю): ліворуч зверху (цар Давид). **Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.** /Серед скарбів Твоїх царські дочки, по правиці Твоїй стала цариця в офірському щирому золоті. (Псал. 44:10). Ліворуч знизу (Ісайя). **Et erit in novissimis diebus praeparatus mons domus Domini in vertice montium Isa 2/1** /станеться на кінці днів, міцно поставлена буде гора дому Господнього на шпилі гір, і піднята буде вона понад згір'я, і полинуть до неї всі люди. (Книга пророка Ісайї 2:2). Праворуч зверху (цар Соломон). **Tota pulchra es amica mea et macula non est in te Cant 4** /Уся ти прекрасна, моя ти подруженько, і плями нема на тобі! (Книга Пісень 4:7). Праворуч знизу (Єзекиїль). **Et maiestas Domini ingressa est templum per viam portae Ezech: 43:4** / І слава Господня ввійшла в храм у напрямі брами, що перед її в напрямі сходу! (Книга пророка Єзекиїля 43:4). На звороті дверцят зображена сцена Благовіщення, де поруч Богородиці намальована книга з цитатою: **Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum** / Ось я – раба Господня: нехай буде мені згідно з словом твоїм! (Євангеліє від Луки 1:38). Варто зауважити, що даний триптих не фіксується в інвентарях храму XVIII ст. і може бути принесений з іншої церкви, що також ставить під сумнів і датування XVII ст. Однак, знову ж таки це потребує детальніших джерельних студій (ЦДІАЛ, ф. 146, оп. 66, спр. 2019 (мікрофільм)). Як і випадку з Розп'яттям у оздобі триптиху не виявлено жодних місіонерських сюжетів, тільки класичні біблійні.

У XVIII ст. внаслідок пожежі, яка трапилась 1734 р. (Pożar u 00. Jezuitów we Lwowie w r. 1734 1890, s.55) інтер'єр костелу зазнав кардинальних змін. До храму з північної сторони була добудована окрема каплиця святого Бенедикта-мученика. Її поява, на думку проф. А. Бетлея, відповідала потребі модернізації оздоби, яку проводили й інші ордени у своїх храмах (Betlej 2016, s. 61). В контексті потреби оновлення у відповідності до модних тенденцій часу,

слід розглядати й інші зміни в інтер'єрах. Зокрема, у головному вівтарі з'явилися чотири скульптури відомих святих-єзуїтів: св. Станіслава Костки, св. Ігнатія Лойоли, св. Франциска Ксав'єра та св. Алоїзія Гонзага. Поява цих святих, очевидно мала певний зміст. Святий Станіслав Костка вважався одним з покровителів Польщі та Львова зокрема (Syganski 1906, s.12). Святи Ігнатій Лойола та Франциск Ксав'єр – співзасновники Товариства Ісуса і символи місіонерського спрямування згромадження (Wasilewska-Dobkowska 2006, s.92-93). Свідченням цього є композиція обох скульптур. В св. Ігнатія в руках книга з девізом єзуїтів: **Ad maiorem Dei Gloriam. На більшу славу Господа**. Під ногою скульптури Лойоли знаходиться алегоричне зображення єресі. Даний сюжет доволі популярний в єзуїтських храмах, зокрема відомо про подібне зображення святого у єзуїтській церкві м. Вільно. Ймовірно, цей сюжет був запозичений в Італії, зокрема такі композиції є базилиці св. Петра у Римі, де подібну скульптуру виконав італійський скульптор Камілло Русконі, також схожа композиція наявна в церкві Святого Ігнатія та інших об'єктах. Навпроти фігури св. Ігнатія у львівському храмі знаходиться постать св. Франциска Ксав'єра, який в руках тримає хрест (символ місіонерства) та наступає ногою на іншу персону, яку можна ідентифікувати як алегорію ідолопоклонства. Завершує ряд святих у головному вівтарі св. Алоїзій Гонзага, який вважався покровителем молоді. Очевидно, що його присутність можна трактувати як своєрідну декларацію єзуїтської опіки над молоддю. Особливо в часі XVIII ст., коли ще діяла школа згромадження при колегіумі. Дискусійним залишається питання авторства цих скульптур, яке бездоказово приписують Себастьяну Фесінгеру (Betley 1996, s.342). Відповідно, у головному вівтарі храму наявні чотири скульптури, дві з яких символізують місіонерство (Лойола і Ксав'єр), і дві покровительство святих єзуїтів над містом та молоддю (Костка і Гонзага).

Тематично, найбільш репрезентативними в контексті місіонерських та біблійних сюжетів є розписи храму. Вони були виконані протягом 1738-42 рр. під керівництвом Франциска Екштайна, а після його смерті у 1741 р., його сина Себастьяна (Lukešová 2009, s.5). Ідейний контекст сюжетів був згаданий вище, тепер розглянемо конкретні приклади.

У притворі знаходиться фреска «Святий Петро зцілює каліку» з написом **In nomine Iesu surge / В ім'я Ісуса – встань [і ходи] (Дії 3:6)**. Праворуч від притвору знаходиться фреска з зображенням сцени екзорцизму (?). Варто зауважити, що на фресці немає особи духовного сану, тому встановити достеменно центральну особу на фресці досить важко. Інскрипція: **Magnum Nomen Tuum In Fortitudine / велике ім'я Твоє могутністю (Єремії 10:6)**. Очевидно, цей розпис можна трактувати як «іміджевий», оскільки повинен був підкреслювати «силу» святих-єзуїтів. Неідентифікованим залишається розпис, який знаходиться на початку правої нави храму. На ньому ми бачимо зображення жінки у короні, яка знаходиться у колісниці запряженої левом. Поруч можна побачити зображення, ймовірно, герба Львова, подарованого місту Сикстом V на прохання архієпископа Яна-Димітра Соліковського. Мова йде про візуалізацію лева разом з трьома горбками і зіркою [Привілеї міста Львова (XIV–XVIII ст.) 2010, с. 542-44]. Зображення жінки в колісниці доволі схоже з алегорією Європи на фресці над головним вівтарем храму. Ймовірно, це може свідчити про контекст поширення католицизму на Схід, завдяки чому Європа «осідлала» лева, який очевидно є орієнтальним символом. Якщо ця теза буде підтверджена подальшими студіями, цю фреску теж можна віднести до місіонерських сюжетів оздобы.

Розписи правої нави церкви повністю присвячені св. Станіславу Костці, вівтар якого знаходився в кінці цієї частини храму. З чотирьох наявних тут розписів, три можна трактувати власне як іміджеві по відношенню до Товариства Ісуса. Відомо, що св. Станіслав Костка вважався покровителем Львова і цю тему активно було розвинуто в декорації цієї частини храму. На першій фресці можна побачити композицію, в якій присутня алегорія Речі Посполитої разом з її небесними покровителями, серед яких, очевидно є й св. Станіслав. Тут

вкотре можна бачити нагадування про роль єзуїтів у духовному житті тогочасної держави. На вітрилах цієї фрески можна побачити персон з Старого Заповіту: Саула, Самсона та ін. Загалом надалі в розписах бокових нав та емпор храму можна спостерігати класичну схему: тематичний центральний розпис по боках якого на вітрилах розміщені або персоніфікації чеснот, або ж окремі сюжети, найчастіше з Старого Заповіту. Наступні фрески з серії, присвяченої св. Станіславу Костці зображають його як рятівника міста. В першому випадку від епідемії (друга фреска правої нави), в другому випадку від нападу турків. Власне сюжет з облогою Львова турками 1672 р. становить певний дослідницький інтерес з двох причин. Найперше, на фресці є схематичне зображення Львова, яке вперше було опубліковане львівськими дослідниками Іваном та Петром Радковцями (Радковець & Радковець 2001, с.9). Зважаючи на те, що цей розпис був виконаний в середині XVIII ст., можемо трактувати його як одне з найстарших зображень міста, виконаних у вигляді фрески. Іншим предметом зацікавлення є уявлення про заступництво святих в часі військових небезпек і зміна популярності святих-заступників в свідомості міщан. Справа в тім, що сюжет з заступництвом св. Станіслава Костки від турецької небезпеки має цілковиту аналогію у вигляді заступництва св. Яна з Дуклі від військ Богдана Хмельницького. Тому, видається вартим уваги дослідження того, як менш ніж за століття у Львові з'явився ще один заступник перед військовими загрозами. Ймовірно, в цьому випадку, відповідь полягатиме у ступені популярності того чи іншого монашого згромадження але це питання ще потребує дослідження. Зазначимо, що на цій фресці, окрім св. Станіслава, зображено й св. Ігнатія Лойола. Ймовірно, це мало б нав'язувати певний загальноєвропейський контекст оборони Львова від нападу зі Сходу, але це лише припущення. Наступним і завершальним розписом правої нави храму є «Апофеоз св. Станіслава Костки», що є доволі класичним способом вшанування святих.

Центральна нава храму представлена п'ятьма сюжетами: «Святий Павло – апостол народів» (над головним вітарем), «Святий Петро проповідує Євангеліє в святині» (головна нава), «Христос передає ключі св. Петру від Царства Небесного» (центр головної нави), «Оздоровлення каліки святим Петром» та «Апофеоз Ігнатія Лойоли в оточенні святих єзуїтів» (над органом). Всі, окрім «Апофеозу» мають на картушах надписи латиною. В контексті вищезгаданих порівнянь апостолів Петра і Павла з св. Ігнатієм Лойолою та Франциском Ксав'єром, ці розписи мають цілковиту логіку, оскільки ілюструють основне завдання єзуїтів – проповідувати отримане від Христа через апостолів Слово Боже серед народів. В цьому плані найбільш ілюстративною є фреска над пресвітерієм – «Святий Павло – апостол народів». Напис на картуші: **Portret Nomen Meum Coram Gentibus | Et Regibus. Actorum 9. Нестимеш Моє Слово серед народів і королівств. Діяння 9:15.** Особливістю фрески є наявність карти світу, навколо якої розташувались представники різних рас та національностей, разом з характерними особливостями фауни різних регіонів світу. Зокрема, на ній можна побачити слонів, верблюда, папугу та лева. Крім цього, всі персони з сюжету розпису, знаходяться на хмарах, які виконані в техніці ілюзійності (візуального обману), яка була запозичена в Італії [Stoga 1993, s.524]. Зображення карти світу разом з жителями різних його частин є очевидним вказуванням на місіонерську роботу Товариства Ісуса. Порівнюючи зображення у Львові з тематично схожими розписами єзуїтських храмів у Красноставі та Римі (мова йде про храм св. Ігнатія) можемо зробити висновок, що особи на фресці – це алегорії різних регіонів світу. Зокрема, можемо чітко виділити алегорії Європи, Африки, представників Азії (зокрема турків) і, на наш погляд, також присутній представник (-и) Америки [див. ілюстрацію 2]. Якщо зважити, що поруч на стінах головного вітаря зображені св. Ігнатій Лойола та св. Франциск Ксав'єр з якими часто порівнювали апостолів Петра і Павла, то можна чітко зрозуміти, що фреска має виразний місіонерський зміст.

Ил. 2. Зображення алегорій народів на фресці у головному вітарі храму

Три центральні сюжети присвячені апостолу Петру, відповідно відносяться до біблійних сюжетів. Перший з сторони пресвітерію – «Проповідь апостола Петра». Напис на картуші: **Loquentur Tibi Verba | In Quibus Salvus Eris | actorum XI. | Він скаже тобі слова, якими спасешся. Діяння 11:14.** Центральний сюжет – «Христос передає ключі від Небесного Царства апостолу Петру». Напис на картуші: **Dabo Tibi Claves Regni Coelorum: Mathe. XVI. Тобі дам ключі від Царства Небесного. Матвія 16:19.** Наступна фреска – сцена оздоровлення апостолом каліки¹. Напис на картуші: **In Fide Nominus Eius | Dedit Integram Sanitatem | sactorum. III. Віра в Ім'я Його принесла йому одужання. Діяння 3:16.** Завершує

цикл фресок центральної нави «Апофеоз Ігнатія Лойоли», де засновник Товариства Ісуса зображений в оточенні святих єзуїтів. Як вже зазначалось, поєднання сюжетів, пов'язаних з апостолами та засновниками Товариства Ісуса має певний ідейний підтекст в плані місіонерської діяльності єзуїтів.

Для опису фресок лівої нави слід знову «повернутися» до притвору церкви. Поруч нього знаходиться зображення сцени передання св. Ігнатієм Лойолою свого шляхетського одягу бідняку. Інскрипція на картуші: **In Nomine Meo Dabit Vobis. В ім'я Моє – дасть вам. Івана 16:23** Повний вірш: *et in illo die me non rogabitis quicquam amen amen dico vobis si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis. Ні про що ж того дня ви Мене не спитаєте. Поправді, поправді кажу вам: Чого тільки попросите ви від Отця в Моє Ймення, Він дасть вам. Цей розпис можна теж зарахувати швидше до «іміджевих» сюжетів декорації храму. На початку правої нави є персоніфікація Речі Посполитої і далі три сюжети: спершу біблійна сцена, де зображений Христос поруч з трьома жінками. На вітрилах поруч фрески наявні сцени, пов'язані з притчею про Десятьох дів. Наступним є розпис, на якому зображена Богородиця в оточенні святих-покровителів Речі Посполитої: св. Флоріаном, св. Станіславом, св. Войцехом та ін. На вітрилах цього розпису алегорії чеснот з відповідними написами польською мовою. Наступна фреска зображає сцену, в центрі якої знаходиться єзуїт. Праворуч від нього зображено, очевидно, сатану, ліворуч – появу Богородиці. Цю фреску, на наш погляд, слід трактувати в контексті появи «Духовних вправ», які були надиктовані св. Ігнатію Лойолі Богородицею. Вагому частину цих вправ становить практикування розпізнавання духів, що є частиною духовної боротьби кожного. Професор Анджей Бетлей вважає, що на фресці зображений сам св. Ігнатій, якому об'явилась Богородиця, відповідно мова йде про появу «Духовних вправ» (архів Центру Військового капеланства). З цим твердженням можемо погодитись, зауваживши лише, що поява «вправ» відбулася до того як св. Ігнатій прийняв монаше облачення, на цій же фресці чітко видно, що зображений вже монах. Очевидно, що цю фреску як і комплекс розписів каплиці Богородиці, де зображені найвідоміші особи Речі Посполитої, які молились перед цією іконою (королі Владислав IV, Ян II Казимир, гетьмани Стефан Чарнецький та Станіслав-Ян Яблоновський), можна занести теж*

¹ Слід зауважити, що цей же сюжет зображений і у притворі.

до «іміджевих». Слід зауважити, що ікона Богородиці Утішительки була однією з головних святинь храму, яка була коронована на поч. XX ст. З нагоди цієї події, на поч. XX ст., власне й були виконані розписи з цими персонами, які повинні були підкреслити значення цієї святині в суспільстві Речі Посполитої. Тому, на наш погляд, в оздобі храму можна виокремити повноцінну третю групу об'єктів оздоблення храму, яка пов'язана з створенням іміджу єзуїтів як на локальному так і регіональному рівні. Доволі чітко цей комплекс декорації можна простежити на емпорах храму, які призначались для шляхти, яка фінансувала згромадження та учнів школи при колегії. Зокрема у лівій стороні емпор наявне зображення сцени Затвердження «Конституцій» Товариства Ісуса папою Павлом III у 1540 р., навпроти – у правій стороні емпор – фреска «Меса св. Ігнатія». Обидва розписи нагадують про заснування цього згромадження. З біблійних сюжетів на емпорах церкви наявні сцени: «Благовіщення» (ліва сторона), «Успіння Богородиці» та «Жертвоприношення Авраама» (всі – права сторона). Ще дві фрески, тимчасово не ідентифіковані.

Цитати з Біблії використовувались також й в оздобі епітафій, які знаходяться в храмі. Зокрема, в лівій наві над найбільшою частиною епітафійного «комплексу» родини Яблоновських (Betley 2008, s.66) знаходиться цитата з Книги Псалмів 51:8 : **Ecce enim veritatem tuam dilexisti et occulta sapient.** *Ти ж любиш правду і об'явив мені таємниці мудрості.* Однак, на наш погляд, епітафії та їх оздоблення/наповнення слід розглядати дещо в іншому контексті, який не стосується даної теми.

Підсумовуючи слід зауважити наступне. Оздоблення храму не є лише категорією естетики. Воно має свою ідею та зміст, який реалізовувався через конкретні зображення, скульптури тощо. Колишній костел єзуїтів у Львові існуючи в якості монастирського храму згромадження, основною ціллю якого було місіонерство, будучи публічним простором, репрезентував Товариство Ісуса серед міщан та гостей міста. Всі види декору храму можна поділити на три категорії, які репрезентують біблійні, місіонерські та іміджеві сюжети, які між собою тісно взаємопов'язані.

Незважаючи на наявність достатньої кількості інформації про оздоблення сучасного Гарнізонного храму святих апостолів Петра і Павла (колишній костел єзуїтів) відкритим залишається питання львівського контексту храму, зокрема сприйняття оздоблення відвідувачами церкви. Однак, це питання потребує окремого дослідження.

Список джерел та літератури

- Архів місії «Центр Військового капеланства» ЛА УГКЦ.*
 БІРЮЛОВ, Ю., 2015, *Львівська скульптура від раннього класицизму до авангардизму (середина XVIII - середина XX ст.)*. Львів: Априорі.
 ЗІМОРОВИЧ, Б., 2002, Потрійний Львів. Leopolis Triplex. Львів: Центр Європи.
Привілеї міста Львова (XIV–XVIII ст.), 2010. Львів: Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України; Львівський національний університет ім. І. Франка (Львівські історичні пам'ятки.; т. 1).
 РАДКОВЕЦЬ, І., РАДКОВЕЦЬ, П., 2001, Єзуїти у Львові. *Галицька брама*, №2, 8–11.
Центральний державний історичний архів України в м. Львові (ЦДІАЛ). Ф. 146. Опис 66. Спр. 2019.
 Annuae Litterae Societatis Iesu. Anni M.D. LXXXV. *Ad Patres, et Fratres ejusdem Societatis, Romae: In Collegio ejusdem Societatis.*
 BETLEJ, A., 2007 (2008), Nagrobek Jabłonowskich w kościele Jezuitów we Lwowie. *Folia Historiae Artium*, SN 11, 65-85.

- BETLEJ, A., 2016, *Oprawy artystyczne uroczystości okazjonalnych we Lwowie w XVIII wieku : próba rekonesansu. Velis quod possis: studia z historii sztuki ofiarowane Profesorowi Janowi Ostrowskiemu*, Kraków: Towarzystwo Naukowe «Societas Vistulana», 59–65.
- BETLEJ, A., 1996, *U źródeł twórczości Sebastiana Fesingera, Sztuka Kresów Wschodnich*, Kraków, 339–359.
- BOLIŃSKI, P., 2017, «Wspólnie dla ratowania piękna przeszłości» — prace ratunkowe i konserwatorskie we wnętrzu kościoła oo. Jezuitów we Lwowie. *Sprawozdania Pierwszej Katedry*, №3, 49–53.
- Dziennik Jana Stanisława Jabłonowskiego*, 1865, Warszawa: Druk. Gazety Polskiej.
- FLEMING, A., 2019, Jesuit Visual Culture: Communication, Globalization, and Relationships. *Journal of Jesuit Studies*, №6, 187–195.
- GĘBAROWICZ, M., 1986, Prolegomena do dziejów lwowskiej rzeźby rokokowej. *Artium Quaestiones*, Nr.3, 6–46.
- ŁAKOMSKA, B., 2008, *Miłośnicy «chińskości» w dawnej Polsce : od siedemnastego do początków dziewiętnastego wieku*. Warszawa: Wydawnictwo «Neriton».
- LUKEŠOVÁ, H., 2009, *František Řehoř Ignác Eckstein (1689? – 1741). K východiskům jeho freskařské tvorby*. [Elektronický zdroj], Režim dostupnosti zdrojů: https://is.muni.cz/th/gtm7i/MDP_TEXT_Helena_Lukesova.pdf.
- MCNAMARA, D., 2016, *Jak czytać kościoły. Krótki kurs architektury chrześcijańskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Arkady.
- Pożar u oo. Jezuitów we Lwowie w r. 1734, 1890, Bonus Pastor*, №6, s. 55.
- STOGA, A., 1993, Iluzjonistyczne malowidła Macieja Mejera w Świętej Lipce i ich znaczenie w sztuce polskiej XVIII w. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, №4, s. 519–527.
- SYGAŃSKI, J., 1906, *Święty Stanisław Kostka. Patron Lwowa*. Lwów: z drukarni E. Winiarza.
- WASILEWSKA-DOBKOWSKA, J., 2006, *Pióropusze i turbany: wizerunek mieszkańców Azji w sztuce jezuitów polskich XVII i XVIII wieku*. Warszawa: Wydawnictwo «Neriton», 2006.
- ZAŁĘSKI, S., 1879, *Kościół OO. Jezuitów we Lwowie pod wezwaniem śś. Apostołów Piotra i Pawła*, Lwów: Druk. Ludowa.

References

- Annuae Litterae Societatis Iesu. Anni M.D. LXXXV. Ad Patres, et Fratres ejusdem Societatis, Romae: In Collegio ejusdem Societatis.
- Arkhiv Misiyi «Tsentri Viys'kovoho kapelanstva» LA UHKTs [Archive of the mission "Center of Military Chaplaincy" of the UGCC LA].
- BETLEJ, A., 1996, *U źródeł twórczości Sebastiana Fesingera, Sztuka Kresów Wschodnich*, Kraków, 339–359.
- BETLEJ, A., 2007 (2008), Nagrobek Jabłonowskich w kościele Jezuitów we Lwowie. «Folia Historiae Artium», SN 11, 65-85.
- BETLEJ, A., 2016, *Oprawy artystyczne uroczystości okazjonalnych we Lwowie w XVIII wieku : próba rekonesansu. Velis quod possis : studia z historii sztuki ofiarowane Profesorowi Janowi Ostrowskiemu*, Kraków: Towarzystwo Naukowe «Societas Vistulana», 59–65.
- BIRYULOV, Yu., 2015, *Lvivska skulptura vid rannoho klasytsizmu do avanhardyzmu (seredyna XVIII - seredyna XX st.)* [Lviv sculpture from early classicism to avant-garde (mid-18th - mid-20th centuries)]. Lviv: Apriori.
- BOLIŃSKI, P., 2017, «Wspólnie dla ratowania piękna przeszłości» — prace ratunkowe i konserwatorskie we wnętrzu kościoła oo. Jezuitów we Lwowie. *Sprawozdania Pierwszej Katedry*, №3, 49–53.
- Dziennik Jana Stanisława Jabłonowskiego*, 1865, Warszawa: Druk. Gazety Polskiej.

- FLEMING, A., 2019, Jesuit Visual Culture: Communication, Globalization, and Relationships. *Journal of Jesuit Studies*, №6, 187–195.
- GĘBAROWICZ, M., 1986, Prolegomena do dziejów lwowskiej rzeźby rokokowej. *Artium Quaestiones*, Nr.3, 6–46.
- ŁAKOMSKA, B., 2008, Miłośnicy «chińskości» w dawnej Polsce : od siedemnastego do początków dziewiętnastego wieku. Warszawa: Wydawnictwo «Neriton».
- LUKEŠOVÁ, H., 2009, František Řehoř Ignác Eckstein (1689? – 1741). K východiskům jeho freskařské tvorby. [Електронний ресурс], Режим доступу до ресурсу: https://is.muni.cz/th/gtm7i/MDP_TEXT_Helena_Lukesova.pdf.
- MCNAMARA, D., 2016, Jak czytać kościoły. Krótki kurs architektury chrześcijańskiej. Warszawa: Wydawnictwo Arkady.
- Pożar u OO. Jezuitów we Lwowie w r. 1734, 1890*, Bonus Pastor, №6, s. 55.
- Pryvileji mista Lvova (XIV–XVIII st.)* [Privileges of Lviv (XIV–XVIII c.)], 2010. Lviv: Lvivske viddilennya Instytutu ukrajynskoyi arkhohrafiyi ta dzhereloznavstva im. M. Hrushevs'koho NAN Ukrainy; L'vivskyy natsionalnyy universytet im. I. Franka (Lvivski istorychni pamiatky.; t. 1).
- RADKOVETS, I., Radkovets, P., 2001, Yezuity u Lvovi. [Jesuits in Lviv]. *Halytska brama*, №2, 8–11.
- STOGA, A., 1993, Iluzjonistyczne malowidła Macieja Mejera w Świętej Lipce i ich znaczenie w sztuce polskiej XVIII w. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, №4, s. 519–527.
- SYGAŃSKI, J., 1906, Święty Stanisław Kostka. Patron Lwowa. Lwów: z drukarni E. Winiarza.
- Tsentral'nyy derzhavnyy istorychnyy arkhiv Ukrainy v m. L'vovi*. [Central State Historical Archive, Lviv] (TsDIAL). Fund 146. Register 66. File 2019.
- WASILEWSKA-DOBKOWSKA, J., 2006, Pióropusze i turbany : wizerunek mieszkańców Azji w sztuce jezuitów polskich XVII i XVIII wieku. Warszawa: Wydawnictwo «Neriton».
- ZAŁĘSKI, S., 1879, Kościół OO. Jezuitów we Lwowie pod wezwaniem śś. Apostołów Piotra i Pawła, Lwów: Druk. Ludowa.
- ZIMOROVYCH, B., 2002, Potriyny Lviv. Leopold Triplex. [Leopold Triplex] Lviv: Centr Evropy.

Біблійні та місіонерські сюжети в оздобленні Гарнізонного храму святих апостолів Петра і Павла у Львові (колишній костел єзуїтів)

З відкриттям у грудні 2011 р. колишнього костелу єзуїтів, який отримав статус Гарнізонного храму міста, з'явилася необхідність у дослідженні та осмисленні його історико-культурної спадщини. В першу чергу, ця потреба зумовлена процесом реставрації церкви, який розпочався у 2012 р. Водночас, добре збережені інтер'єри та екстер'єри храму становлять, також й значний дослідницький інтерес. Зокрема, в плані студій над мистецькою та релігійною культурою соціуму періоду XVII-XIX ст. При чому не лише Львова. Відомо, що до червня 1946 р. храм належав монаршому згромадженню Товариства Ісуса, яке діяло у різних кінцях світу. Під впливом отриманого у різних краях досвіду, поступово формувалась своєрідна мистецька культура монашого згромадження. Вона включала в себе як локальні так і «загально орденські» сюжети, кожен з яких мав своє ідейне навантаження. Поруч з цим, храм як місце молитви/зустрічі людини з Богом, повинен був мати й біблійне наповнення. Поєднання цих двох тематичних напрямків – орденських та біблійних в оздобленні церков, створювало цілісну мистецьку картину, в якій орден виступав в ролі поширювача християнських ідей, викладених у Біблії. Це твердження дає підстави трактувати декорацію храму (і храмів загалом) як певну ідейну конструкцію, яка повинна була «декларувати» конкретні «повідомлення», які були вкладені в ту чи іншу фреску, скульптуру, ікону тощо. Відповідно, вивчаючи та

трактуючи оздоблення храму можна зрозуміти або, принаймні, наблизитись до розуміння ідейного мотиву автора/-ів декорації. В свою чергу, це дасть можливість краще зрозуміти мистецьку та релігійну культуру соціуму, в даному випадку, періоду XVII-XIX ст. Зважаючи на вищесказане, дана стаття є спробою трактування оздоблення Гарнізонного храму свв. апп. Петра і Павла(колишній костел єзуїтів), вагому частину якого становлять біблійні та місіонерські сюжети.

Ключові слова: єзуїти, костел єзуїтів, Гарнізонний храм, Львів, львівський єзуїтський колежіум, фрески, св. Ігнатій Лойола, св. Франциск Ксав'єр, місіонерство.

Oleg Druzdiev, assistant in Centre of military chaplaincy LA UGCC (Lviv; Ukraine)

Олег Друздєв, асистент Центру Військового капеланства ЛА УГКЦ (Львів; Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2110-8948>

Received: 22-06-2021

Advance Access Published: December, 2021